

Bäcker	Flamang	Lanboy	Schumann
Baitner	Flamens	Leicht	Spiel
Barier	Flanunang	Löchner	Stein
Barger	Freund	Lois	Steinberger
Bastian	Fuchs	L6j	Steiner
Bavier		Louis	Stutz
Bechtold	Goling	Luis	Stütz
Be(c)kker		Luj	Suchmacher
Bender •	Hebp		
Berger	Hepp	Rech	Thony
Bickring	Hollbereiter	Reh	Tom
Bickrink	Huber	Reichenbach	Toni
Bradner		Resch	Triffon
Burgring	Jenne	Reychenbach	Trifon
	Jenny	Richer	Trodner
Cewe		Rupprich	
Ciwy	Karst		Weber
	Katler	Saar	Weeber
Donu	Keller	Schaefer	Weinheimer
Dorr	Kießler	Schärfer	Weinsheimer
Dörr	Knauber	Schefer	Wilke(n)
Driwo	Knaubert	Scherer	Wilki
	Knaupert	Schmid	Wilkühr
Eberhard	Ko(1)ling	Schmied	
Engel	Kolmann	Schreier	Zebe
Engi	Kondermann	Schreyer	Zewi
	König	Schuhmacher	Zewy
	Kundermann	Sehuhmann	

QUELLENVERZEICHNIS

- 1.DA TO (Derzavnyj archiv Temopil's'koji oblasti= Das Staatliche Archiv des Gebiets Temopi/ Ukraine, F.[ond] (=Bestand) 231, Op.[ys] (=Inventar) I, Od.[ynycja](=Einheit) 345.
- 2.DATO, F. 231, Op. I, Od. 350.
- 3.DATO, F. 231, Op. I. Od. 2239.
- 4.Das Deutschtum in Galizien. Seine geschichtliche Entwicklung und gegenwärtige Lage. Lemberg 1914.
- 5.Encyklopedija ukrajinoznawstva (=Enzyklopädie der Ukrainekunde), Teil 2 (EU 2), Bd. 5. 6Javors'ka-Sokol's'ka, Zorjana: Zaselewnja Pidhajecynj (=Die Besiedlung des Landes Pidhajci). In: Pidhajec'ka zemlja. Istorycno-memuamnyj zbirnyk. Detroit 1980 (NTS, Bd.XXIV, Ukrajins'kyj Archiv).
- 7.Kaindl, Raimund Friedrich: Die Deutschen in Galizien und in der Bukowina. Frankfurt a. M. 1916
8. Kühn, Walter: Bevölkerungsstatistik des Deutschtums in Galizien. Wien 1930.
- 9.R.[ozwadowski], B.[ronislaw]: Bekersdorf (Beckersdorf). In: Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich (=Das Geographische Wörterbuch des Königreichs Polen und anderer slawischer Länder), Bd. I, Warszawa 1880.
- 10.Ukrajins'ka RSR. Administratywno-terytorial'nyj podil na I veresnja 1946 roku (^Ukrainische SSR. Administrativ-territoriale Teilung, Stand I.September 1946). Kyjiw 1947.

Анатолій Катериняк

КІЛЬКІСНІ ОЦІНКИ МОТИВОВАНОСТІ ЯК КРИТЕРІЙ ЕЛІМІНАЦІЇ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ СИНОНІМІЇ

Терміни, терміносистеми і термінологія як цілісний лексичний пласт були предметом аналізу багатьох робіт лінгвістичного, логічного і конкретно наукового змісту. Однак з роками інтерес до різних проблем термінології, її теоретичної і практичної спрямованості безперервно збільшується. Це викликано надзвичайним ростом ролі термінології в сучасній мові, що є прямим відображенням особливої ролі науки в сучасному суспільстві.

Предмет нашого дослідження- об'єктивні критерії елімінації термінологічної синонімії німецької мови. Явище синонімії в німецькій термінології зустрічається дуже часто і важко піддається нормалізації.

Ставлення до синонімії - найбільш важливе питання досліджень, присвячених термінології. Аналіз літератури свідчить про одностайність лінгвістів щодо необхідності усунення термінологічної синонімії як небажаного явища. Так, В.П.Даниленко розглядає синонімію як одну із "вад" термінології [2, 38]. Представники термінологічної школи Е.Вюстера, пропонуючи проводити роботу над упорядкуванням, вважають необхідним цілеспрямовано усувати синоніми. А.С.Герд вважає усунення синонімії головним завданням лінгвістичної стандартизації [1, 3]. Редактор американського журналу "Science" д-р Д.Роллер також відмічає, що в термінології одне поняття повинно мати тільки одну назву. Підтримуючи точку зору вищезазначених лінгвістів, ми звертаємося до кількісної оцінки мотивованості дл' вирішення питання елімінації термінологічної синонімії в німецькій мові.

Мета нашої статті - визначення об'єктивних критеріїв щодо виділення домінанти і групи термінів - синонімів.

У випадку елімінації термінологічної синонімії виникає закономірне запитання: яка властивість терміна може виступати в ролі критерій визначення "якості" його побудови і виділення з групи термінів-синонімів? В даній роботі ми використали поняття змістовної мотивованості, яке характеризує ступінь відповідності внутрішньої форми терміна його лексичному значенню. З метою розробки об'єктивних методів вибору оптимальних форм' групи термінів-синонімів ми спираємося на запропоновані Т.Р.Кияком кількісні параметри мотивованості: точність, повноту і ступінь мотивованості [3]. Кількісні параметри точності і повноти вираховувались нами за допомогою формального зіставлення експліцитно" зображення значення і внутрішньої форми терміна через семантичну мову RX - кодів в і графічному варіанті, у вигляді семантичного дерева [4]. Для загальної оцінки мотивованості ми визначали ступінь мотивованості, яка є середнім арифметичним від повноти і точності.

Для перевірки того, наскільки вищезгадані параметри можуть відповідати інтуїтивній (змістовній) оцінці якості побудови науково-технічних термінів, нами було проведено експеримент. Ми підраховували точність, повноту і ступінь мотивованості німецьких термінів- синонімів, поданих в декількох відібраних нами термінологічних словниках. Це збірний термінів: "Международный электротехнический словарь", група "Производство, передача / распределение электрической энергии" (М.І 967); "Kleines Wörterbuch sprachwissenschaftliche! Termini" (VEB Bibliografisches Institut Leipzig, 1978); "Lexikon Kraftfahrzeugtechnik"(VEB Verlag' Technik Berlin, 1967).

Нами досліджено 304 терміни, об'єднані в синонімічні пари і групи. Один із синонімії подається як рекомендований, тобто термін, який найбільш точно і коротко виражає певні поняття, що підкреслює його специфічність; інший – нерекomenдований.

Використовуючи методику експліцитного представлення внутрішньої форми і значенні' для всіх термінів-синонімів, ми побудували відповідні семантичні дерева. Для кожного дерева вираховувались величини параметрів точності (p), повноти (τ) і ступені (t).

Умовно можна вважати, що при $t=0$ слово немотивоване, при $0 < t < 0,3$ ступені мотивованості слабка, при $0,3 < t < 1,0$ сильна.

Приведемо в таблиці 1 величини параметрів мотивованості окремо для рекомендовані і нерекomenдованих термінів групи "Производство,передача й распределение электрической? энергии" "Международного электротехнического словаря" (М.І 967).

Отже, можна припустити, що, якщо використані нами параметри адекватне відображають ступінь мотивованості лексичної одиниці, то їх значення для рекомендовані термінів повинно бути вищим, ніж для нерекomenдованих. Як видно з таблиці, це припущенн' справдилося. Потрібно відмітити, що майже у всіх випадках результати нашого відборі співпали з результатами відбору термінів авторами словника.

Термінологія словника "Производство, передача й распределение энергии" (72 синонімічні групи - 148 термінів)

Параметри мотивованості	ТЕРМІНИ	
	рекомендовані	нерекомендовані
ТОЧНІСТЬ		
Мінімальна	0,50	0
Максимальна	1	1
середня	0,77	0,55
ПОВНОТА		
Мінімальна	0,13	0
Максимальна	0,75	0,63
середня	0,46	0,39
СТУПІНЬ		
Мінімальна	0,31	0
Максимальна	0,88	0,81
середня	0,61	0,47

Подібні закономірності характерні і для термінів словника "Kleines Wörterbuch i sprachwissenschaftlicher Termini". В даному словнику нами було розглянуто 25 синонімічних і груп, в яких автори словника виділяють рекомендовані і нерекomenдовані терміни і 20 і синонімічних груп термінів яких, на думку укладачів словника "рівноцінні".

Приведемо в таблиці 2 величини параметрів мотивованості 25 синонімічних груп, в яких автори виділяють домінанти.

Як видно з таблиці, середні параметри мотивованості для рекомендованих термінів і набагато вищі, ніж для порекомендованих. Це підтверджує правильність використаної нами . методики.

Потрібно відзначити, що в одному випадку результати нашого відбору не збіглися з і результатом відбору авторів словника. Нами виявлений рекомендований авторами словника . термін "Allegroform" і порекомендований термін "Schnellsprechform". Лексичне значення цих , термінів виглядає в словнику таким чином: "Umgangssprachliches Wortverkürzung". Параметри мотивованості першого терміна рівні 0 (цей параметр ми не враховували при визначенні мінімальної точності, повноти і ступеня мотивованості рекомендованих термінів в таблиці 2. При визначенні середніх параметрів мотивованості цей результат враховувався). Параметри мотивованості порекомендованого терміну рівні $p = 0,22$, $r = 0,22$, $m = 0,22$. На нашу думку, укладачі словника врахували той факт, що термін рідної мови (Schnellsprechform) не в змозі компенсувати неточності в передачі змісту термінованого поняття, а термін *інтернаціоналізм* (Allegroform) відповідає вимозі короткості.

В цьому ж словнику ми знайшли 20 пар синонімів, терміни яких, на думку укладачів, рівноцінні. Приведемо в таблиці 3 параметри мотивованості цих синонімічних пар. В колонці "рекомендовані" ми помістили параметри мотивованості термінів, розміщених першими, а в колонці "нерекomenдовані" - термінів, розміщених на другому місці.

Як видно з таблиці, мотивованість перших термінів за всіма параметрами значно більша, ніж мотивованість решти термінів. Хоча автори словника і називають ці терміни в 20 синонімічних парах рівноцінними, на нашу думку, не випадково на першому місці в словнику опинилися слова, параметри мотивованості яких більші.

**Таблиця Термінологія словника " Kleines Wörterbuch sprachwissenschaftlicher Termini"
(25 синонімічних груп- 52 терміни)**

Параметри мотивованості	ТЕРМІНИ	
	рекомендовані	нерекомендовані
ТОЧНІСТЬ		
Мінімальна	0,33	0
Максимальна	1	1
середня	0,85	0,45
ПОВНОТА		
Мінімальна	0,10	0
Максимальна	0,70	0,22
середня	0,40	0,10
СТУПІНЬ		
Мінімальна	0,22	0
максимальна	0,89	0,78
середня	0,6	0,35

Таблиця 3

**Термінологія словника "Kleines Wörterbuch sprachwissenschaftlicher Termini"
(20 синонімічних пар)**

Параметри мотивації	ТЕРМІНИ	
	рекомендовані	нерекомендовані
ТОЧНІСТЬ		
Мінімальна	0,33	0
Максимальна	1	1
Середня	0,69	0,47
ПОВНОТА		
Мінімальна	0,10	0
Максимальна	0,67	0,55
Середня	0,26	0,08
СТУПІНЬ		
Мінімальна	0,22	0
Максимальна	0,83	0,74
середня	0,47	0,27

Подібний експеримент був проведений також над німецькими термінами словни "Lexikon Kraftfahrzeugtechnik". Подамо в таблиці 4 величини параметрів мотивованості; синонімічних пар словника "Lexikon Kraftfahrzeugtechnik".

З 29 пар термінів-синонімів лише в одному випадку оцінки мотивованості не знайш підтвердження в словнику. В решті пар наш вибір збігся з рекомендаціями укладачів словниш. Потрібно зазначити, що параметри мотивованості цього словника виявилися значно нижчі від параметрів мотивованості двох попередніх словників. На нашу думку, це зумовлено першу чергу помилками в побудові тлумачень, додаванні зайвих, нерелевантних вершин або навпаки, опущенням істотних; наявністю "порочних кіл" у дефініції (визначення невідомо через невідоме). Низька мотивованість зумовлена також тим, що словник упорядкований представницьким колективом, а тільки двома авторами і обоє вони за професією інженер. Тому для досягнення більш об'єктивних результатів при проведенні аналогічних робіт, як в здається, потрібно йти паралельно двома шляхами:

“проводити експерименти на матеріалі найбільш відомих, апробованих на практиці словників, укладених представницькими колективами (за участю як лінгвістів, так і спеціалістів відповідної галузі науки і техніки);

• верифікувати одержані результати шляхом тестування спеціалістів і врахування даних мовного узусу.

Таблиця 4

Термінологія словника "Lexikon Kraftfahrzeugtechnik" (29 синонімічних пар)

Параметри мотивованості	ТЕРМІНИ	
	рекомендовані	
ТОЧНІСТЬ		
Мінімальна	0	0
Максимальна	0,69	0,34
Середня	0,30	0,20
ПОВНОТА		
Мінімальна	0	0
Максимальна	0,37	0,22
Середня	0,19	0,10
СТУПІНЬ		
Мінімальна	0	0
Максимальна	0,53	0,38
середня	0,25	0,15

Результати даного і попередніх експериментів об'єктивно підтвердили правильність рекомендацій відбору термінів, які висунули укладачі словників. З іншої сторони, як в окремих випадках, так і в загальному для всього матеріалу, знайшли своє підтвердження параметри *p*, *z*, *m*. Отже, використана методика дослідження мотивованості є об'єктивним критерієм елімінації синонімії. Однак, потрібно зазначити, що термінологічна синонімія може бути викликана незавершеністю процесу становлення поняття і прагненням максимально повно охопити його сторони. Тому елімінація синонімії є доцільною тільки після завершення побудови системи понять відповідної галузі науки і техніки.

Таким чином, кількісні оцінки мотивованості можуть бути зручним критерієм елімінації термінологічної синонімії, що в свою чергу сприяє утворенню точної і однозначної мови науки і техніки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герд А.С. Терминология - унификация или стандартизация // Научно - техническая информация. Серия 2. - М., 1978, №4 - С. 1^1.
2. Даниленко В.П. Русская терминология. -М.: Наука, 1977. - 248 с.
3. Княк Т.Р. Мотивованість лексичної одиниці. - Львів, - Виша школа, 1988. — 164 с.
4. Пшеничная А.З. Представление значения термина в информационно — поисковой системе Института кибернетики АН УССР : Построение семантического дерева определения терминов // Научно - техническая информация. - Серия 2. - М., 1967, № 8 - С. 12-16.

Orest Katchmar

LE DEVELOPPEMENT DU VOCABULAIRE FRAN^AIS CONTEMPORAIN

La langue est le moyen de communication entre tous les hommes appartenant a une meme communaute linguistique eontemporaine, compte tenu de ses diverses stratifications socio-professionnelles.

La confection d'un dictionnaire d'une langue implique une prise de position sur les problemes essentiels de la linguistique. Entreprendre un dictionnaire signifie ainsi que l'on entre dans une